

TURİYA MAGADLELALİ'NİN SANATI: KUMAŞLAR ARACILIĞIYLA KİMLİK, CİNSİYET VE İRK ÜZERİNE BİR KEŞİF

THE ART OF TURIYA MAGADLELA: AN EXPLORATION OF IDENTITY, GENDER AND RACE THROUGH FABRICS

Merve Nur CİVELEK

Trabzon Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, Yüksek Lisans, Öğrencisi, Trabzon

mervenur_civelek22@trabzon.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0000-1932-1398>

ÖZET

Bu makalede, Güney Afrikalı çağdaş sanatçı Turiya Magadlela'nın eserlerinin üzerinde durarak, Magadlela'nın tekstil malzemeleri ve geleneksel el işçiliğini kullanarak oluşturduğu sanatsal dili analiz etmektedir. Sanatçı eserlerinde Irkçılık, cinsiyet ayrımcılığına Afrikalı kimliği ve kolektif hafıza gibi toplumsal meseleleri ele alırken, çorap, hapishane uniformaları ve tül gibi tekstil malzemeleri aracılığıyla bedensel ve sosyal sınırlamaları sembolize eder. Bu malzemeleri germe, kesme ve dikme gibi teknikleri şekillendirerek hem bireysel hem de toplumsal hafızaya dair derin anlatılar oluşturur. Makale, sanatçının hayatını, sanatını ve malzeme kullanımının sembolik anlamlarını çözümleyerek, çağdaş sanattaki konumunu, ödülleri, sergilerini, ırkçılığa karşı sanatı kullanma şeklini, ele almıştır. Magadlela'nın çalışmaları, Güney Afrika'nın sömürgecilik sonrası toplumsal yapısını ve bireysel kimlik arayışlarını sanat yoluyla görünür kılmaktadır. Magadlela'nın eserleri, Amerikan tarihi boyunca siyahilerin maruz kaldığı köleliğe, ırkçılığa şiddete ait birer görsel belge niteliği taşımaktadır. Sanatçının eleştirel söylemleri ve izleyiciyi düşündürmeye sevk eden görsel dili, sanatın politik bir ifade aracı olarak gücünü ortaya koymaktadır. Magadlela'nın sanat pratiği, ırkçılık ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığına karşı eleştirel bir duruş sergileyerek, sanatın toplumsal değişimdeki rolünü vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Irkçılık, Feminizm, Etnik Köken, kolektif hafıza

ABSTRACT

This article analyzes the artistic language that Magadlela creates by focusing on the works of South African contemporary artist Turiya Magadlela using textile materials and traditional craftsmanship. While addressing social issues such as racism, gender discrimination, African identity and collective memory in her works, the artist symbolizes physical and social limitations through textile materials such as socks, prison uniforms and tulle. By shaping these materials with techniques such as stretching, cutting and sewing, she creates deep narratives about both individual and collective memory. The article analyzes the artist's life, art and the symbolic meanings of her use of materials, and examines her position in contemporary art, her awards, exhibitions and the way she uses art against racism. Magadlela's works make visible the post-colonial social structure of South Africa and individual quests for identity through art. The artist's critical discourses and visual language that prompts the viewer to think reveal the power of art as a means of political expression. Magadlela's artistic practice takes a critical stance against racism and gender discrimination, emphasizing the role of art in social change.

Keywords: Racism, Feminism, Ethnicity, collective memory

1.GİRİŞ

İrkçılık 1492’ de Kristof Kolomb’unun Amerika’yı keşfiyle birlikte birçok ülkenin yeni kıtalarda koloniler oluşturup bu bölgeleri sömürmesiyle başlamıştır (Aslan, 2020). Kolonilerin artması ile yeni kıtada meydana gelen salgın hastalıklar ve ayrıca Kızılderililerin ateşli silaha sahip olmamaları sebebiyle kısa süre içerisinde kıtada yok olmaya başladıkları gözlemlenmiştir. Yayılan kolonilerden dolayı insan gücüne ihtiyaç duyulmuştur (Aslan, 2020). Böylelikle Afrika’dan Amerika’ya zorunlu olarak çalıştırmak için siyahi insanlar köle amacıyla getirilmiştir. Bu durum sonrasında köle ticareti başlamıştır. Köle efendi tutumları koloniciliğe kadar dayanmaktadır. Beyazın üstünlüğü adı altında siyahi insanlar pazarlanmış ve bu konuyla ilgili olarak Jim Crow kanunları çıkarılmış olup siyahiler ikinci sınıf muamelesi görmeye devam etmiştir. Bütün bu aşağılamalara karşı zengin kültürel mirasa sahip siyahilerin, sömürgecilik sonucu yerlerinden edinmesi ile sömürgeci zihniyetli bu kesim kendini medeni olarak görerek aynı tutum ve davranışları devam ettirmişlerdir. Kölelik zamanlarından bugüne siyahilerin sosyal, ekonomik ve kültürel olarak yaşamış oldukları ayrımcılıklar tarih içerisinde vermiş oldukları mücadele ve beraberindeki kazanımları doğrultusunda tarihsel bir olgu içinde verilmeye çalışılarak dönem sanatçılarının bulunduğu zemin aydınlatılmaya çalışılmıştır (Kökkaya, 2019). Geçmiş dönemlere bakıldığında ırksal ve kültürel söylemlere “öteki” şeklinde çağrılan sanatçılar şimdi benzer nedenler doğrultusunda ırksal ayrımın konusu edilmeksizin çağdaş sanatta kendilerine yer edinmekte ve desteklenmektedirler (Dastarlı, 2020).

Bu bağlamda sanatçının etnik köken doğrultusunda ırk, göç, feminizm, toplumsal kimlik kavramları hakkındaki düşünceleri eserlerinde gözlemlenmektedir. Sanatçılar öz kimliklerini, ırkını ve kendi etnik kökeni sanat vasıtasıyla, eserinin de malzemesi olarak, bazen eleştirel bazen ise politik söyleyişle öne çıkmayı amaçlamışlardır (Güven Ak, 2021). Bu çalışmada Güney Afrika kökenli sanatçı Turiya Magadlela’nın kumaşlar aracılığıyla kimlik cinsiyet ve ırk üzerine bir araştırma yapılmıştır. Sanatçı, cinsiyetçi ve ırksallaştırılmış topluma yön veren sorunları ele almak adına tekstil malzemelerini eşsiz şekilde eserlerine yansıtmaktadır. Aynı zamanda naylon kadın çorapları, hapishane üniformaları, çarşafı ve benzeri anlam yüklü nesneleri, toplumsal problemleri yansıtmak için, ırksal ve cinsiyet eşitsizliği, kadınlık, erotizmin yoğun konularını keşfetmek adına dikerek eserlerinde yerleştirme sanatı (enstalasyon) yapmaktadır (THK Gallery, 2023). Bu anlayış, bazı tekdüze nesnelerin seçilen mekâna yerleşimi ve düzenlenmesiyle ortaya çıkan sanatsal üretim şeklinde ifade edilmektedir. 1960’lı yıllardan itibaren gerçekleştirilen yerleştirme çalışmaları modern sanatın değerli bir parçası olmuştur. Enstalasyon çalışmaları hem iç hem dış alanlarda tercih edilmektedir. Günlük hayatta kullanılan birçok nesne sanatçının üretim sürecinde fonksiyonelliğinden tamamen ayrılarak bir sanat yapıtı olarak görülmektedir (Toluyağ, 2020). Çalışmada ele alınan sanatçının eserleri ile ilgili sanat, elektronik ve yazılı kaynakların taraması yapılmıştır. Sömürgecilik olgusu tüm zamanlar boyu hep var olmuş, güçlü olanlar zayıf olanların ellerindeki değerli kaynakları almak adına farklı yol ve yöntemler ortaya koymuşlardır (Taşkın, 2023).

Sömürgecilik dönemi sonrası ortaya çıkmış olarak ifade edilen postkolonyalizm; kolonyalizm kavramını eleştiren ve onu sorun olarak gören kuram olarak ortaya çıkmıştır (Özgenç Erdoğan vd., 2021). 1970’li yıllarda belirgin bir akademik alana dönüşen postkolonyal teorinin oluşumunda, Edward Said’in ‘Oryantalizm’ adlı eseri önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Said’in çalışması, batılı sömürgeci anlayışın doğu toplumları üzerindeki söylemsel egemenliğini eleştirerek, postkolonyal teorinin kavramsal altyapısını oluşturmuştur. Postkolonyal kuramcılar ise, sömürgeye maruz kalmış toplumlara ait yazar ve sanatçıların, sömürgeci güçlerden devrıldıkları ya da onlarla mücadele ederek yeniden yapılandırdıkları kültürel kimlikleri ifade etme ve kutlama biçimlerini analiz ederler

(Fedayee, 2023). Günümüzde postkolonyal anlatının çağdaş sanatta belirgin bir yer edinmesi ve çağdaş resim sanatı gibi alanlarda temel konulardan biri haline gelmesi, bu kuramsal yaklaşımın sanat çalışmaları açısından önemini ortaya koymaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, belge analizi yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma, disiplinler arası bütün bir bakış açısını benimseyen, araştırma problemini açıklayıcı bir yaklaşım ile incelemeyi amaçlayan bir yöntemdir (Karataş, 2015). Storey'e (2007) göre, nitel araştırma yöntemlerinin, kişilerin olaylara karşı öznel bakış açılarını keşfetmeyi amaçladığını ve bu bağlamda nicel araştırma yöntemlerinden daha üstte tutulduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemleri ve alt başlığı olan belge analizi seçilmiş olup toplanan veriler ve literatür beraberinde sınırları öznel yargı ve açıklama ile genişleterek çalışma biçimlendirilmiştir.

Nitel araştırma yöntemlerinden belge analizi, yazılı belgelerin içeriklerini özenle ve sisteme oturtulmuş olarak analiz edebilmek adına kullanılan yöntemdir (Wach, 2013). Dokümanlar, araştırmacının herhangi bir eklemesi olmadan kaydedilen metin ve fotoğrafları kapsamaktadır (Kıral, 2020). Bakıldığında çalışma içerisinde kullanılan dokümanlar araştırmacının parçası olarak farklı amaçlara hizmet edebilmektedirler.

Turiya Magadla ve Afro Amerikan tarihiyle ilgili eserleri hakkında uluslararası ve ulusal makaleler dergilerden makaleler, sergi katalogları, sanatçı bildirileri, yazılı basın kaynakları toplanmış ve araştırma kapsamında ele alınmıştır. Amerika'nın ırkçı tarihi, kölelik, cinsiyetçilik, postkolonyal gibi terimler üzerinde durularak elde edilen tüm veriler incelenmiştir. Makalenin konu başlığına uygun seçilen çalışmaları, bu kavramların neticesinde analiz edilerek nihai değerlendirmeler yapılmıştır. Makalenin inceleme kapsamına dâhil edilen eserler, Amerikan tarihinde Afro- Amerikan siyahilerin maruz kaldığı ırkçılık, cinsiyetçilik, şiddet, sömürgecilik gibi konular kaynak olarak kullanılmıştır.

3. IRK, IRKÇILIK, SÖMÜRGEÇİLİK, POSTKOLONYAL TEORİ,

18.yüzyılda antropoloji biliminin ortaya çıkışını tetikleyen ırk çalışmaları, insan ırkının farklılıklarını açıklama çabasıyla birlikte sömürgecilik politikalarının bir sonucu olarak yerli halkları “ilkel” olarak tanımlamaya başlamıştır (Ak Güven, 2021). Kendini üstün ırk olarak gören sömürgeci zihniyet, tarih boyunca Afrika kökenli siyahilere zulmetmiş, aynı zamanda orta sınıf beyaz kadınlar üzerinde de sosyal, politik ve ekonomik alanlarda üstünlük kurmaya çalışmıştır. “İrk” kelimesinin kökenine bakıldığında, bu terimin insanların biyolojik ve kültürel farklılıklarını sınıflandırmak için kullanıldığı görülmektedir. François Bener'inin 1864 yılında yayımlanan eseri, insanları dört ya da beş türe ayırmış, ancak bu türlere belirgin bir isimlendirme yapmamıştır. Bu sınıflandırma, kabaca Avrupalılar, Afrikalılar, Doğulular ve Laponlar olarak tanımlanabilir (Direk, 2000). İnsanların yüz şekli, deri rengi ve coğrafi özellikleri gibi unsurlar üzerinden yapılan bu ayrımlar, insanları soy ve köken açısından kategorize etmenin bir aracı olmuştur. Literatürde, “eski” veya “klasik” biyolojik ırkçılık ile “yeni” ve “kültürel” ırkçılık gibi farklı yaklaşımlarla tartışıldığı görülmektedir (Kaya, 2020).

İrk kavramı iki ana başlık altında ele alınabilir. İlk olarak biyolojik açıdan ırk, genler, kan grubu ve deri rengi gibi fiziksel unsurlara dayanır. İkinci olarak kültürel açıdan ise dil, gelenek ve sosyal kimlik gibi unsurları içerir. Başlangıçta insanları ayırıştırma amacıyla kullanılan ırk kavramı, teknolojinin gelişmesi ve antropoloji, etnografya, etnoloji gibi bilimlerin ilerlemesiyle daha detaylı bir inceleme alanı haline gelmiştir. Ancak bu durum,

ırkçılığın gizli ya da açık bir şekilde dünya toplumlarının hayatını etkilemesini engelleyememiştir (Ak Güven, 2021). Irk kavramı, sömürgeciliğin yayılmasıyla yerli halkları kontrol altında tutmak için bir araç haline gelmiştir. Sömürgeciler, insanları deri rengi ve fiziksel özelliklere göre sınıflandırarak ırkçılığı meşrulaştırmıştır. Zamanla ırk, biyolojik bir olgu olmaktan çıkarak, bireylerin kendilerinden utanç ve nefret duymasına neden olan bir kavrama dönüşmüştür (Şahin, 2019). Irk kavramı, sadece kolektif bir sınıflandırma aracı olarak kullanılmamış, Sanat alanı da bu süreçten etkilenmiştir. Sömürgeciliğin etkisiyle sanat, genellikle sömürgeci bir bakış açısı yansıtmıştır. Ancak 20. Yüzyıldan itibaren birçok sanatçı, bu baskıcı söylemi sorgulayan ve ırkçılığa karşı başkaldırı geliştiren eserler üretmiştir. Afro - Amerikalı sanatçıların çalışmalarında, ırkçılığın tarihsel travmalarını görünür kılma ve toplumsal eşitlik için bir araç olma amacı güdülmüştür. Bu eserler, sanatın sadece güzel olanı değil, aynı zamanda toplumsal adaletsizliklere karşı bir direniş aracı olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda, 1980’li yıllarda ortaya çıkan ve 1990’larda daha fazla önem kazanan postkolonyalizm kuramı, özellikle edebiyat eleştirisi, sanat tarihi, kültürel çalışmalar, felsefe ve beşerî bilimler gibi alanlarda söz konusu direnişin kuramsal zeminini oluşturarak, sömürgecilik sonrası kimlik, aidiyet ve temsil sorunlarını tartışmaya açmıştır. Önemli bir tartışma konusu olmuştur. Postkolonyalizm kavramının başlıca çalışma alanı kimlik üzerinden göçmen olayı olmuştur (Dastarlı, 2020). Sanat üretimlerinde göç ile ilgili konular, çoğunlukla birey ve göçmen halkların yeni coğrafyada adaptasyon ve kimlik sorunları, yabancılaşma, yer edinme ve kendini görünür kılma çabaları, kültürün bozulma, mevcut toplum tarafından ötekileştirme ve bunların birey üzerindeki etkileri konuları gözlemlenmiştir (Çeber,2018). Sömürge döneminde kültürel kimliklerini kaybetme tehdidiyle karşı karşıya kalan halklar için, sömürgecilik öncesi kültür ve değerlerin yeniden keşfi bir zorunluluk haline gelmiştir. Sömürge aydınları, mevcut barbarlık ve kültürel tahribat ortamında övünülecek unsurların azlığından hareketle, kendi özgün kimliklerine ve geçmişlerine yeniden yönelme gerekliliği duymuşlardır. Bu sayede, sömürgeci müdahale öncesindeki özgün kültürel yaşantılarını sürdürme ve kaybedilen kimlik unsurlarını yeniden inşa etme çabası ön plana çıkmıştır. Bu çerçevede “hafıza” kavramı, postkolonyal çalışmaların temel yapı taşlarından biri olarak değerlendirilmiştir. Sömürgecilik sürecinde bilinçli bir biçimde yok edilmeye çalışılan dil, kültür ve kimlik unsurları, postkolonyal dönemde halkların geçmişlerini ne ölçüde geri kazanabildiklerine ve bu geri kazanımın özgünlüğüne ilişkin tartışmaların merkezinde yer almıştır (Gökçe, 2017). Kolonyalizm, sömürgeci gücün yerli halklar üzerinde siyasi ve kültürel baskı kurarak topraklarını, doğal zenginliklerini sömürmesi ve üstünlük iddiasıyla şekillenen bir düzeni ifade eder. Buna karşılık, postkolonyal kuramcılar, Avrupa merkezçiliğine karşı çıkarak, sömürülen halkların kültürel geçmişini geri kazanmayı ve değerlerini yeniden ortaya koymayı amaçlar (Barret, 2019: 273-274). Böylelikle postkolonyal kuram, göçü yalnızca demografik bir hareketlilik olarak değil, sömürgecilik sonrası, bireyin, toplumun kültürel melezliğin yeniden oluşturulmaya amaçlanan bir dönemi ifade etmektedir. Sömürgecilik sonrasında toplumsal içinde göçmenlerin maruz kaldığı ayrımcılık ve dışlanma gibi postkolonyal kuram ile incelenmiştir. Tüm bu bağlamlar dikkate alındığında, ırk kavramının tarihsel gelişimi, göç olgusuyla birleşerek sanatta hem bireysel hem de kolektif kimliğin yeniden inşasına zemin hazırlamış; postkolonyal kuram da süreci anlamlandırmada önemli bir kuramsal çerçeve sunmuştur.

4. KOLEKTİF HAFIZA

Tarih ile geçmiş arasında köprü işlevi gören kolektif hafıza, ortak anılar etrafında şekillenen ve bu anılara doğrudan tanıklık etmiş bireyler ile bu tanıklığı devralarak sürdüren yeni kuşaklar arasında toplumsal bir süreklilik sağlayan bir bellek biçimidir (Üçer, 2024).

Kolektif hafıza, sadece bireysel deneyimlerin toplamı olarak değil, aynı zamanda toplumsal yapıların, kültürel aktarım mekanizmalarının ve kuşaklar arası ilişkilerin etkileşimiyle oluşan dinamik bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, kolektif hafıza kavramına ilişkin kuramsal çerçevenin inşası, 20. Yüzyılın başlarında eser vermeye başlayan ikinci kuşak Durkheimci sosyologlardan Maurice Halbwachs'ın *Les Cadres sociaux de la memoire* (1925) adlı çalışmasıyla ilişkilendirilerek ele alınmaktadır. Her ne kadar 'kolektif hafıza' teriminin ilk kullanımına 1902 yılında Avusturyalı yazar Hugo von Hofmannsthal tarafından rastlansa da kavramın bugünkü anlam dünyasını şekillendiren esas isim Halbwachs olmuştur. Halbwachs, ölümünden sonra yayımlanan *La Memoire Collective* (1950) başlıklı eserinde kolektif hafızayı kapsamlı bir biçimde incelemiş; bu çerçevede kavramı sosyolojik bir düzlemde ayrıntılı biçimde incelemiştir (Oksev, 2015).

Sanat alanında ele alınan Afro- Amerikan Magadlela kolektif hafızayı sanatsal ifade olarak yer vermiş, toplumsal travmaları, direni öykülerini ve kültürel kimliklerini ifade etmektedir. Magadlela, eserlerinde kolektif hafızayı, Afro- Amerikan toplumunun tarihsel acılarını, direniş hikayelerini ve görünür kılan bir araç olarak kullanılmıştır. Sanatçı eserlerinde kumaş, iplik ve geleneksel tekstil malzemeleri gibi gündelik objeleri kullanarak hem kişisel hem de kolektif bir şekilde yansıtmıştır. Onun çalışmaları, geçmişin ağırlığını ve bugünkü yankılarını bir araya getirerek, sanatın hafızayı hatırlamasındaki gücünü gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda Magadlela'nın eserleri, kültürel kimlik ve adalet arayışının sanatsal bir ifadesi olarak da değerlendirilebilir. Toplumların ortak hafızasında yer alan ayrımcılık, kölelik ve eşitsizlik gibi olgular, sanatçının sanatı aracılığıyla hem bir yüzleşme hem de iyileşme sürecine dönüşür. Böylelikle Magadlela, sanatın, bireylerin ve toplulukların kendi geçmişleriyle bağ kurmasına yardımcı olan bir köprü görevi gördüğünü kanıtlar. Sonuç olarak, Afro-Amerikan sanatçılar kolektif hafızayı, topluluklarının tarihsel ve kültürel mirasını yaşatmak için bir köprü olarak kullanır. Bu, bireysel travmaların toplumsal bağlama taşınması ve Afro-Amerikan kimliğinin kutlanması açısından güçlü bir ifade biçimidir.

5. KİMLİK VE CİNSİYET BAĞLAMINDA,

Sanat, bireyin ve kolektif kimliği yansıtan en değerli anlatım biçimlerinden biridir. Sanat eserleri yalnızca görsel bir sunum değil; aynı zamanda toplumun sorunlarını gözler önüne seren güçlü bir ifadedir. Sanatçılar, kültürel kimlik, cinsiyet rolleri ve eşitsizliği ile ilgili konuları eserlerine yansıtarak tarihin tozlu sayfalarında kalan konuları izleyici ile buluşturarak empati duygusunu içlerinde canlandırmayı amaçlamaktadır. Güney Afrikalı sanatçı Turiya Magadlela, kumaşları kullanarak oluşturduğu soyut kompozisyonlarından, özellikle kimlik ve cinsiyet meselelerini ele alır. Sanatçı çalışmalarında çeşitli tekstil malzemeleri kullanarak; kadınlık, siyahi kimliği ve tarihsel travmalar hakkında eserler üretir. Sanatçının pratiği, sadece estetik bir ifadeden oluşmamakta, aynı zamanda kimlik oluşumu üzerine derinlemesine bir analizdir. Kimlik, bireyin kendisini ve başkalarının onu nasıl gördüğünü şekillendiren çok boyutlu bir kavramdır. Özdemir'e göre Kimlik, bireyin mensubu olduğu toplumsal yapının değerlerine, normlarına, düşünsel kalıplarına, sanat anlayışına, diline, inanç sistemine, gelenek ve göreneklerine ve bu yapının kurumsal işleyişine ilişkin olarak geliştirdiği aidiyet bilincini ifade eder. Birey, hem kendi toplumuyla diğer toplumlar arasındaki benzerlikleri, karşıtlıkları ve çatışma alanlarını, toplumsal kimliğine yüklediği anlamlar doğrultusunda değerlendirir ve çerçevede kendine özgü bir eylem yönelimi geliştirir (2021).

6. TURİYE MAGADLELA

Güney Afrikalı sanatçı 1987 de dünyaya gelmiştir. Geleneksel olarak ırkçılık, kadınlık zanaatla ilgili eserler üretmektedir. Cinsiyetçi ve ırksallaştırılmış bir toplumu şekillendiren sorunları göz önüne getirmek için naylon külotlu çorap, ıslahevi uniformaları, hapishane çarşafı ve diğer kavramsal olarak yüklü kumaşlar ile çalışmaktadır. Magadlela, Johannesburg Üniversitesi ve Amsterdam Rijksakademie’de okudu. 2015’te FNB sanat Ödülü’nü kazanmıştır. Çalışmaları, St. Louis’teki Glenn Ligon’un küratörlüğünü yaptığı ünlü grup sergisi “Blue Black” dâhil edilmiştir. Sanatçı eserlerini üretirken çok katmanlı soyut kompozisyonlar oluşturmak için malzemelerini ahşap çerçeveler boyunca kesiyor, dikey, katlıyor. Siyahi bir anne olarak yaşadığı deneyimlerin yanında Siyahi Güney Afrika tarihinden yola çıkan Sanatçı’nın çalışmaları, aynı zamanda siyah bedenin erotik eşitilmesini, bu duruma yönelik şiddeti öne sürmektedir (Artsy, 2023). Sanatçı “İşimi kişisel yaşam deneyimlerinden yapıyorum” diye açıklıyor. Sosyal ve politik yorum yapmadığını, izleyicinin kişisel yorumuna bıraktığını ve iş hakkında konuşmanın sahip olması gerekli anlamı daralttığını savunmaktadır (Everard London, 2023).

Görsel 1. *Sevginin Kızları, Dört Beş Serisinden, 2019 İstanbul Bienali Külotlu çoraptan yapılmış halı 600 × 600 cm*

Turiya Magadlela, eserlerinde ırkçılığa ve cinsiyet ayrımcılığını anlatmak, dışılığa ve bunun üzerinden yapılan erotizme dikkat çekmektedir. Magadlela’nın kumaşları ten renginde vurgularken ayrıyeten Güney Afrika’daki kara büyü ve fetiş bebeklerine gönderme yapmaktadır (bienal.iksv, 2019). İstanbul Bienali küratör ekibi tarafından Türkiye’de mekâna özgü bir sanat eseri gerçekleştirmesi için seçilmiştir (Everard London, 2023).

Hazırladığı S’ Maidical, tavanları da kaplayarak galeriyi bir mağara havası yaratan, farklı ten renklerinden külotlu çoraplardan oluşan dev bir halı şeklindedir. Sanatçı aynı zamanda 16. İstanbul bienalin açılış haftasında da sergi alanında külotlu çorap dikerek, hem emekçilerin Koşulları ile cinsiyetler ayrımları, ırk kökenli şiddeti ve tacizin iç içe geçmesiyle devam eden tarihe dikkat çekmektedir (Özdiç,2021). Görsel 1’deki eserde “kadınlara dayatılan yuvayı dişi kuş yapar ataerkil açısı eleştirilmiştir. Arka tarafta bulunan dikiş makinasının etrafında da aynı şekilde bulunan külotlu çoraplar kadının evdeki rolünün ve ev yaşamının ne kadar gizli ve yorucu olduğunu anlatan, her daim emek veren kadının evdeki yaşam alanlarında bile çalıştığını ve çabaladığını gösteren bir görüntü oluşmaktadır (Sanat Melekesi, 2021).

Görsel 2. *Sevginin Kızları, Dört Beş Serisinden*, 2019, *Külotlu çoraptan yapılmış halı* 600 × 600 cm

Gördüğümüz külotlu çorapların farklı ten renklerinden oluşması ırkçılığa karşı eşitliği, aynı biçimde farklılıkları ve bu farklılığın oluşturduğu görüntüyü vurgulamak istemiştir. Çorapların yan yana dikilmiş olması, dili, dini, rengi, fark etmeksizin kadınların kadınlara uygulanan, şiddeti ve ayrımcılığa maruz kaldığını hiçbir ayırım olmadan kadınların yan yana yürümesi gerektiğini vurgulamaktadır. Külotlu çoraplar ile oluşan eserde dişiliğe fetişime gönderme görülmektedir. Naylon çorabın tarihine bakmamız gerekirse güzel durduğu için üretilmeye başladığını görmekteyiz. Turiya dişiliği ile bağdaştırdığı çorapları hem cinsiyet hem de ırk temelli toplumsal sınıflandırmayı ortaya koymak için, bununla birlikte emek sömürüsüne de göndermede bulunmuştur (Sanat Melekesi, 2021).

7

Görsel 3. *Umudiyadiya*, 2015

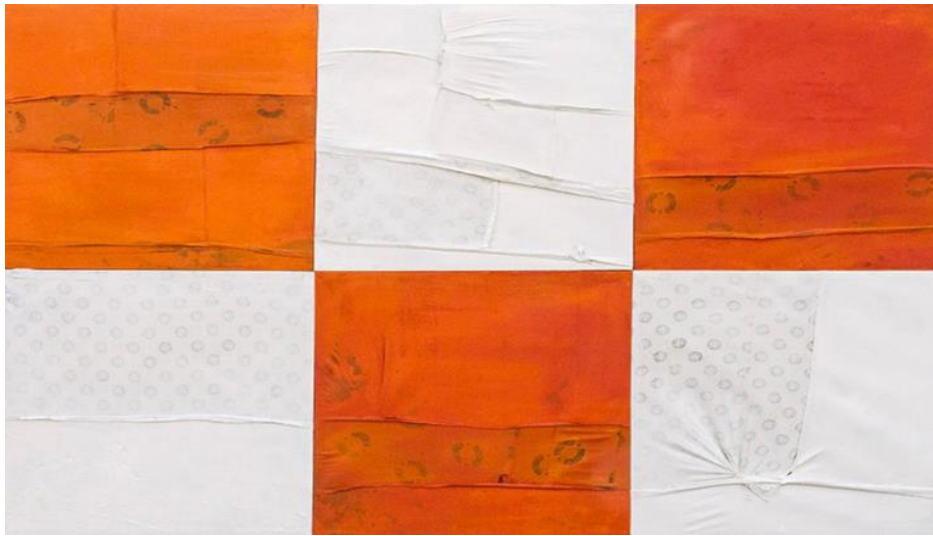
6.1. Turiya Magadlele'nin "Kaffersheet"

Turiya Magadlele'nin Kaffersheet adlı Johannesburg sanat galerisinde 2015 yılında sergilenen çalışma serisi, iki ve üç boyutlu çalışmaların bir araya getirerek oluşturduğu bir yerleştirme sanatıdır. Güney Afrika hapishanelerinde tutuklu siyahi liderlere destekleyici ve yaşamış oldukları duruma karşı eserleriyle atıfta bulunmaktadır. Eserlerin yerleşimini

incelediğimizde geniş galeri alanının ortasını merkez alarak konumlandırılan, yataklar üst üste yerleştirilerek ranza görünümünü sağlamıştır. Bu seri, Xhosa kültürüne ait kaffersheet adı verilen geleneksel kumaş ile modern hapishane üniforması kumaşlarını bir araya getirmiştir. Serginin giriş kısmında sanatçının ‘Kaffer bezi ile hapishane üniformaları ile oluşturduğu soyut kompozisyonlar dikkat çekmektedir. Magadlela bu eseri kumaşları katlayarak ve dikerek ürettiği anlatan sanatçının çalışmalarının kısa bir özeti yer almaktadır. Bu özet ayrıca, Kgosi, Galeshewe, Langlibalele ve Hintsa gibi tarihsel olarak hapsedilmiş liderlerin adlarıyla anılan eserler sergilenmiştir. Sergide, eserlerinin yanında hiçbir başlık bulunmaması dikkat çekici bir durum olarak değerlendirilmektedir; bu durum galeri personelinin bir hatası olabileceği gibi, sanatçının bilinçli bir tercihi de olabilir. Böylece izleyicinin eserlerle daha derin bir bağ kurması ve kendi yorumlarını geliştirmesi amaçlanmaktadır. Sergide görülen kumaşların geçmişine dair pek çok soru ortaya çıkmaktadır: bu kumaşlar daha önce kim tarafından kullanılmıştır? Hangi koşullarda giyilmişlerdir? Sanatçının bu kumaşları eserlerinde kullanarak aktarmak istediği temel mesaj nedir? Başlıkların eksikliği, izleyiciyi spekülasyona ve içsel bir sorgulama sürecine davet etmektedir (ArtThrob, 2015).

Turiya Magadlela’ nın Kaffersheet sergisindeki en etkileyici görüntülerden biri, sergi mekânında yer alan çelik hapishane yataklarının çapraz ve üst üste şekilde düzenlenmesi. Bu yataklar hem kaotik hem de hiyerarşik bir yapıyı yansıtacak şekilde konumlandırılmıştır. Yeni mahkûmların yatakları işgal ettiği, çarşafı mahremiyet alanı sağlamak için perde görevinde kullanıldığı ve mahkûmlar arasında aracılı bir mesafe oluşturduğu duruma gönderme yapmaktadır. Eserler yakından incelendiğinde ise sergide kullanılan kumaşlarda ‘korkusel hizmet’ gibi baskılar dikkat çeker. Bu, kumaşların hapishaneden geldiğini ve sanatçının eserlerinin kaynağını açıkça ortaya koyduğunu gösterir. Magadlela eserleriyle, hapishane sisteminin bireyler üstündeki baskıyı ve toplumsal eleştiriyi güçlü bir şekilde yansıtmaktaydı.

Bu eser, hapishanenin yalnız fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal açıdan da zorluklarını ele alıyor. Magadlela çalışmalarında bu tür ironi ve derinlik, serginin hem estetik hem de felsefi etkisini güçlendiriyor.

Görsel 4. (Clockwise from top left) Cindi, Harry Die Strandloper, Makhanda-Nxele, Nongqawuse, Biko, Maqoma from the series, Kaffersheet Mixed media, 300 x 150 cm

7. SONUÇ

Bu makalede, Turiya Magdalalı'nın sanatını kimlik, cinsiyet ve ırk kavramları çerçevesinde ele alarak sanatçının eserlerinin temelindeki toplumsal ve politik mesajlar irdelenmiştir. Magadalela'nın eserlerinin arka planında yer alan Güney Afrika'nın ırkçılığın tarihsel arka planı, sömürgecilik ile şekillenmiş bu süreçte siyahilerin maruz kaldığı ötekileştirme, sosyal, ekonomik ve kültürel açılardan derin etki yaratmıştır. Afrika'dan Amerika'ya zorla köle olarak getirilen siyahiler, 'beyazın üstünlüğü' anlayışına maruz kalmıştır. Jim Crow yasaları gibi uygulamalarla ikinci sınıf vatandaş konumuna zorlanmışlardır. Ayrımcılıklara karşı siyahilerin sahip oldukları kültürel zenginlik, dayanıklılık ve mücadele azmi, tarih boyunca çeşitli alanlarda, özellikle de sanat yoluyla ifade edilmiştir. Sanat, siyahilerin yaşadıkları adaletsizleri duyurmak ve toplumsal farkındalık yaratmak için etkili bir araç olmuştur. Sanatçılar, etnik kimliklerini ve kökenlerini sanatların da yer vererek, ırk, kolektif hafıza, göç ve feminizm gibi kavramları eserlerine yansıtmışlardır. Eleştirel ve politik bir söylem benimseyen sanatçılar, sanat yoluyla hem geçmişin acılarını hem de toplumsal dönüşümün gerekliliğini ifade etmişlerdir. Bu makalede ele alınan Güney Afrika kökenli sanatçı Turiya Magadalela, eserlerinde kimlik, cinsiyet ve ırk temalarını kumaş ve sembolik kumaşlar üzerinden işlemiştir. Magadalela'nın kullandığı kumaşlar, yalnızca sanatsal bir araç değil, aynı zamanda toplumsal mesajlar içeren bir anlatı biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma kapsamında, sanatçının bireysel ve toplumsal hafızayı bir araya getirerek, ırksal eşitsizliği ve kimlik arayışına dair izler gösterilmiştir. Sonuç olarak, siyahi sanatçıların eserleri, sadece bireysel ifadeler değil, aynı zamanda kolektif bir direnişin sembolü olarak da değerlendirilmelidir. Bu eserler, tarihin acı gerçeklerini hatırlatarak, izleyiciyi geçmişle yüzleşmeye ve toplumsal eşitlik adına düşünmeye davet etmektedir.

KAYNAKÇA

- Artsy. (2023). Turiya Magadalela. <https://www.artsy.net/artist/turiya-magadalela>
- ArtThrob. (2015). Turiya Magadalelas Kaffersheet of Imprisonment. <https://artthrob.co.za/2015/05/29/turiya-magadalelas-kaffersheet-of-imprisonment/>
- Aslan, E. (2020). Toplumsal bellek ve kimlik: Amerikan figüratif resmine bir bakış. *Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 13(25), 33-51.
- Barret, T. (2019). Neden bu sanat? (C. Aksoy, Trans). İzlenim Sanat Yayınevi.
- Çeber, T. (2018). Plastik sanatlardaki üretimlerde ele alınış biçimiyle göç olgusu. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (22), 97-109.
- Dastarlı, E. (2020). Kimlik, madun, öteki... Postkolonyal teoriler bağlamında çağdaş sanatı tartışmak. *TYKHE*, 5(8), 85-104.
- Direk, Z. (2000). Irk kavramını kim icat etti? In R. Bernasconi (Ed.), *Felsefi düşüncede ırk ve ırkçılık*. Metis Yayınları.
- Everard London. (2023). Turiya Magadalela biography. https://www.everardlondon.com/artist/TURIYA_MAGADLELA/biography/ 29 Nisan 2025

- İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV). (2019). 16. İstanbul Bienali: Yedinci Kıtı. <https://bienal.iksv.org/tr/sanatcilar/turiya-magadlela>, 29.04.2025.
- Gökçe, B. (2017). *1950 sonrası Kuzey Afrika sinemasının postkolonyal teoriler çerçevesinde incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Güven Ak, K. (2021). Irk, etnik köken, öteki ve sanat. *JIA Journal*, 6, 110-123.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kaya, E. (2020). Irkçılığın dönüşümü: Kavramsal ve kuramsal bir analiz. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, 7(13), 79-102.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Kökkaya, A. (2019). Günümüz sanatında sanat ve kimlik politikaları bağlamında Glenn Ligon ve Lorna Simpson özelinde bir inceleme [Yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Oksev, K. (2015). Hafıza çalışmalarında yeni bir yaklaşım: Wikipedia'nın bir hafıza mekânı olarak değerlendirilmesi ve Türkçe Vikipedi örneği. Doğu Kitabevi.
- Özdiñç, N. (2021). Güncel sanat pratiğinde famaj [Yüksek lisans tezi]. Kastamonu Üniversitesi.
- Özdemir, C. (2001). Kimlik ve söylem. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 10-22.
- Özgenç Erdoğan, N., Öztürk, M. A. ve Keskin, F. (2021). Doğu-Batı sınırı üzerinden postkolonyalizm ve postkolonyalizmin çağdaş sanata yansımaları. *İJHAR Dergisi*.
- Sanat Melekesi. (2021). Nylon çorap ile sanat: Turiya Magadlela'nın S'Maidical eser analizi. <https://sanatmelekesi.wordpress.com/2021/05/08/nylon-corap-ile-sanat-turiya-magadlela-smaidical-eseri-analizi>
- Şahin, İ. (n.d.). *Postkolonyal çalışmalar ışığında Afro-Amerikan edebiyatından örnekler (1890-1950)* [Yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Storey, L. (2007). Doing interpretative phenomenological analysis. In E. Lyons & A. Coyle (Eds.), *Analysing qualitative data in psychology* (pp. 51-64). Sage.
- Taşkın, Y. (2023). Oryantalizm, postkolonyalizm ve Amerikan Barış Gönüllüleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*.
- THK Gallery. (2023). Turiya Magadlela biography. <https://www.thkgallery.com/artists/112-turiya-magadlela/biography/>
- Toluyağ, D. (2020). Sanat pratiğinde enstalasyon, mekân, nesne ve sanatçı örnekleri. Akademik Sanat.
- Üçer, S. (2024). Maurice Halbwachs'a göre kolektif hafıza. 4. *Boyut Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*.
- Fedayee, M. (2023). Uluslararası İlişkilerde Postkolonyalizmin Önemi, Ortadoğu Etütleri, 14-4(2022), 315-345
- Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1: <https://bienal.iksv.org/tr/sanatcilar/turiya-magadlela>, 29.04. 2025.

Görsel 2: <https://sanatmelekesi.wordpress.com/2021/05/08/naylon-corap-ile-sanat-turiya-magadlela-smaidical-eseri-analizi/>, 29.04.2025.

Görsel 3: <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-50-must-see-fall-gallery-shows-2015>, 29.04.2025

Görsel 4: <https://contemporaryand.com/exhibition/turiya-magadlela-kaffersheet/>, 29.04.2025.